

Kvalitet i barnehagen

Hvordan påvirker barnehagelærerens egen profesjonsforståelse kvalitetstilbudet til barna?

Lana Stanovic

[kandidatnummer: 9]

Bacheloroppgave

[BLBAC4915]

Kristiansund, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

Innledning.....	2
1. Teori	3
1.1. Kvalitet i barnehagen	3
1.2. Barnehagelærerprofesjonen	4
1.2.1. Barnehagelærerens kunnskapsbase.....	5
1.2.2. Barnehagelærerens profesjonelle ansvar	7
2. Metode og analyse	8
2.1. Metodevalg	8
2.2. Fokusgruppeintervju	9
2.3. Utvalg av informanter	10
2.4. Gjennomføring av intervjuet	11
2.5. Transkribering og analyse.....	12
2.6. Reliabilitet og validitet	13
2.7. Etske overveielser og personvern	13
3. Funn og drøfting.....	14
3.1. Barnehagelærerens profesjonsforståelse	14
3.2. Barnehagelærerens spesialistkunnskap	16
3.3. Barnehagelærerens profesjonelle ansvar	18
3.3.1. Ansvar for å granske sine handlinger	18
3.3.2. Ansvar for å handle i tråd med godt faglig skjønn	20
3.3.3. Ansvar for å fornye kunnskap	21
4. Oppsummering.....	22
5. Avslutning.....	24
6. Referanser	25
7. Vedlegg.....	26
7.1. Intervjuguide	26
7.2. Informasjon og samtykkeskjema.....	27

Innledning

Ifølge Utdanningsdirektoratet er barns trivsel og utvikling målet for alt kvalitetsarbeid i barnehagesektoren. Barnehagelov og rammeplan gir rammene for hva som er kvalitet i barnehagen, og kvalitetsarbeidet handler om å oppfylle rammeplanens intensjoner (Utdanningsdirektoratet, 2022). Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Som fremtidig barnehagelærer tør jeg påstå at metodefrihet og profesjonell autonomi er i tillegg til å virke motiverende, også er avgjørende for at en barnehagelærer skal oppnå best mulig kvalitet for barna og personalet på sin avdeling. Men barnehagelærerens rolle er sammensatt og krever ulike ferdigheter, kompetanser og ikke minst personlige og faglige egenskaper for å kunne utøve profesjon i samsvar med gitt samfunnsmandatet. Både som student og som barnehagemamma har jeg opplevd og erfart store variasjoner i kvalitetstilbud på tvers av avdelinger innen samme barnehage. Det sier seg selv at som barnehagemamma hadde jeg kanskje et annet perspektiv på kvalitet i barnehagen enn jeg har nå som nesten ferdig utdannet barnehagelærer. Jeg er klar over at begrepet kvalitet kan være vanskelig å definere i barnehagesammenheng, samt at det kan være ganske løst tatt i betraktning at forskjellige grupper kan ha forskjellige krav og prioriteringer. Derfor forholder jeg meg til begrepet kvalitet slik som den trer fram i rammeplanenes føringer. Barnehagelæreren er gitt ansvar til å tolke og omsette disse føringene i praksis på bakgrunn av faglig kunnskap og et godt faglig skjønn. Slik sett, hvordan en tar i bruk sin faglige kunnskap, profesjonelle dømmekraft og faglig skjønn er avgjørende for kvalitetstilbud i barnehagen. Under mine fire praksisperioder fikk jeg inntrykk av at avdelingene var ganske lukket og drevet som små enheter og ganske uavhengig av de andre avdelinger og personalet ved avdelingene. Riktignok, samarbeidet de om det praktiske, men det pedagogiske arbeidet som foregikk innenfor avdelingens grenser opplevde jeg som lite reflektert ut på barnehagens nivå. Rammeplanen tolkes av hver enkel pedagogisk leder på avdeling og dette fører til at det kan bli ganske store variasjoner i praktisering av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Metode frihet og autonomi er som sagt viktig, men jeg lurte litt på hvordan barnehagen jobbet for å skape profesjonsfelleskap innad barnehagen med den hensikt til å unngå at personlige verdier og holdninger ble lagt mer vekt til enn pedagogisk bevissthet rundt egen profesjon og yrkesrolle. Derfor hadde jeg formulert følgende problemstilling: Hvordan opplever pedagogiske ledere egen rolle i kvalitetssikring i en enkel barnehage?

Etter å ha samlet og analysert data oppdaget jeg at barnehagelærerens egen profesjonsforståelse hadde mye å si for den pedagogiske praksisen og dermed kvalitetstilbudet til barna. Hvordan pedagogiske ledere forsto egen profesjon farget deres forståelse for eget ansvar for å sikre kvalitetstilbud til barna. Dette fikk meg til å revurdere problemstillingen. I dette prosjektet skal jeg derfor prøve å løfte frem barnehagelærerens perspektiv på egen profesjonsutøvelse sett i sammenheng med kvalitet. Det legges altså mer vekt på ulike dimensjoner ved barnehagelærerprofesjonen som har betydning for å skape muligheter for barns lek og læring i barnehagehverdagen og som sådan kvalitet i barnehagen, enn kvalitetsutvikling som målrettet og systematisk arbeid i barnehagen.

Opgavens problemstilling jeg har landet på er: Hvordan påvirker barnehagelærerens egen profesjonsforståelse kvalitetstilbudet til barna?

1. Teori

1.1. Kvalitet i barnehagen

Barnehagen er en viktig del av barns barndom der måten barna blir møtt på har stor betydning for deres trivsel og utvikling. Lov om barnehager og Rammeplan for barnehager er lovfestet regelverk i Norge. Dette lovverket danner grunnlag for utvikling av barnehagens innhold med hensikt til å ivareta barnas behov for omsorg, lek, læring og allsidig utvikling. Et sentralt trekk ved utvikling av barnehagesektoren i Norge de siste årene er fra kvantitet til kvalitet (Gotvassli, 2019a, s. 13-17, gjengitt i Gotvassli, 2020, s. 17). Gotvassli i sitt forsøk på å definere kvalitet i barnehagen påpeker at det er barnehageloven og rammeplanenes føringer og intensjoner som må kunne begrunnes ut ifra når en skal argumentere for hva som er barnehagekvalitet (Ibid.). Dette betyr at kvalitetsarbeidet handler om å oppfylle rammeplanens føringer og intensjoner om omsorg, lek og læring. Barnehagelærere er en profesjon som utdannes spesielt for å kunne tolke og omsette disse føringene i praksis. Ifølge Tunglana (2021, s. 45) er kvalitet i barnehagen nær knyttet opp mot prioriteringer, valg og handlinger som barnehagelæreren tar i hverdagen (gjengitt i Frønes, 2022, s. 19). Dette krever skjønnsutøvelse basert på faglig kunnskap og profesjonell dømmekraft. Slik sett skaper barnehagelærerens kompetanse forutsetninger for barnehagens kvalitet og utvikling. Gotvassli definerer barnehagekvalitet som de strukturelle og prosessuelle faktorer som hver for seg eller til sammen gjør at barna i barnehagen får et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og

rammeplanen (Gotvassli, 2020, s. 44). Strukturelle faktorer refererer til barnehagens ytre rammebetingelser som barnehagens økonomi, bemanningen, barnegruppens størrelse og personalets kompetanse for å nevne noe. Prosessuelle faktorer sier noe om hvordan interaksjon mellom barn og voksne påvirker kvalitetsopplevelse i barnehagen. Det handler om barnehagelærerens kompetanse til å skape innhold og leke- og læringsmiljøet preget av omsorgsfulle relasjoner. Alvestad et al. (2019, s. 16) henviser til rekke studier som viser at kvaliteten på personalets kompetanse og deres kunnskaper om hvordan de skal tilby høy pedagogisk kvalitet i aktiviteter og samspill, er det som betyr mest for barns utvikling. Dette betyr at prosessuelle faktorer kan sies har større betydning for kvaliteten i barnehagesammenheng enn strukturelle faktorer.

Selv om kvalitet i barnehagen kan være vanskelig å måle finnes det forskning som sier noe om kvaliteten i den norske barnehage. I rapporten Kvalitet i barnehagen (2019) presenterer Alvestad et al. GoBaN-prosjektet som viser til at prosesskvaliteten i norske barnehager er varierende og i en vis grad mangelfull. Det kommer fram at høy kompetanse og engasjerte barnehagelærere er av stor betydning for å sikre barns rettigheter til kvalitetstilbud i barnehagen. Dette forutsetter en faglig dyktig og reflektert barnehagelærer som aktiv og nær deltaker i samspill med barna, samt bevissthet om egen rolle i barns liv.

1.2. Bernehagelærerprofesjonen

Barnehagens rolle i samfunnet har endret seg gjennom historien. Tatt i betraktning at de første institusjonene for tidlig- og førskoleopplæring hadde et vektlagt sosialt aspekt og primært ga barnepass til yrkesaktive foreldre, ble pedagogens rolle definert annerledes enn i dag. I takt med politiske satsing på barnehager har krav for kvalitetstilbud i norske barnehager blitt stadig økende. I samsvar med disse endringene har også barnehagelærerutdanningen gjennomgått en rekke endringer noe som førte til at stillingsbeskrivelsen til barnehagelærere har også endret seg over tid. For å avklare om barnehagelæreryrket er en profesjon eller ikke, må vi først avklare hva som kjennetegner en profesjon.

Molander & Terum (2008, s. 13) konstaterer at profesjoner er en type yrker som utfører tjenester basert på teoretisk kunnskap ervervet gjennom en spesialisert utdanning. Videre sier de at kunnskap viser til epistemiske verdier og ferdigheter som kan være mer eller mindre godt utviklet (s. 17). For barnehagelærerprofesjon betyr dette ferdigheter basert på teoretisk

kunnskap tilegnet under en treårig høyskoleutdanning og deres vellykkede anvendelse i det daglige pedagogiske arbeidet. Hennem & Østrem (2016, s. 18) refererer til Grimen (2008, s. 150-156) som sier at profesjon er et politisk konstituert yrke i den forstand at den har oppnådd politisk legitimitet for et bestemt samfunnsoppdrag. Barnehagelæreryrke rammes inn av samfunnsmandatet som er nedfelt i barnehageloven og forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017). Men, verken loven eller forskrifter tolker seg selv (Hennem & Østrem, 2016, s. 19). Barnehagelærerprofesjonalitet gjenspeiles altså i ansvaret for å tolke og omsette disse føringene i praksis på bakgrunn av faglig kunnskap og et godt faglig skjønn. Dette innebærer en stor grad av autonomi og ikke minst en god etisk dømmekraft og moralsk ansvar. For å utføre samfunnsmandatet som ivaretar både enkeltbarn og barnegruppen utøver barnehagelæreren komplekse skjønnsvurderinger som innebærer etiske avveininger (Kunnskapsdepartementet, 2018, s. 139). Dette i neste omgang krever kritisk evaluering av sin pedagogiske praksis. Ifølge Hennem & Østrem (2016, s. 128) å dannes som profesjonsutøver er å bli fortrolig med og kunne fortolke mandatet, å tilegne seg kunnskapen man behøver for å realisere dette mandatet, og forplikte seg på kontinuerlig etisk refleksjon.

1.2.1. Barnehagelærerens kunnskapsbase

Ifølge Hennem & Østrem (2016) kjennetegnes barnehagelærerens profesjonsutøvelse av kompleksitet i og med at den er basert på et helhetlig og integrert syn på omsorg, lek, læring og danning. Dette betyr at barnehagelæreren må ha kunnskap og innsikt fra forskjellige fagområder for å kunne realisere et helhetlig pedagogisk mandat i praksis (s. 29- 30). Dette stemmer med Grimen (2008, s. 71) som sier at profesjonens kunnskapsbase må forstås som mangfoldige og at profesjonell yrkesutøvelse er preget av samspill mellom teori og praksis. Hennem & Østrem beskriver barnehagelæreren som tusenkunstner som både skaper nysgjerrighet om et faglig innhold, er aktiv i leken, samtidig som han/hun trøster, lytter og organiserer tiden, personalet og barnegruppen (2016, s. 24). Kompleksitet i barnehagelæreryrket gjenspeiles dermed gjennom egenskapen i å ivareta her-og-nå-perspektivet i en hektisk barnehagehverdag.

Rammeplanen (2017, s. 19) slår fast at omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. I St. melding nr. 41

(2008-2009, s. 61) påpekes blant annet at omsorg er en forutsetning for sunn utvikling, og er nær knyttet til oppdragelse, helse, trygghet og læring. Det er da legitimt å konkludere med at omsorg kan forstås som en vesentlig dimensjon ved barnehagelærerens kunnskapsgrunnlag (Hennum & Østrem, 2016, s. 22). I denne sammenhengen har omsorgsbegrepet og barnehagelærerprofesjonen blitt gjenstander for diskusjon. Det stilles spørsmål om barnehagelærere utfører samme oppgaver som ufaglærte og barn- og ungdomsarbeidere, og på hvilken måte omsorg kan sees som spesialkompetanse som skiller barnehagelærere fra ansatte med en annen utdanning. Liv Torun Eik identifiserer i sin doktoravhandling at barnehagelærere utfører oppgaver på en måte som skiller dem fra ufaglærte. Hun sier at denne forskjellen spesielt kommer til uttrykk i ikke planlagte aktiviteter, omsorgsoppgaver og lek (Eik, 2014, s. 194, gjengitt i Hennum & Østrem, 2016, s. 22). Bae (1996) poengterer at det handler også om å ha et trent blikk til å se pedagogiske situasjoner i barnehagens hverdagsrutiner, altså til å se «det interessante i det alminnelige» (Ibid. s. 23). Barnehagedagen er preget av mange situasjoner der omsorg inngår som en viktig del av hverdagslivet og skal komme til uttrykk i både det planlagte, det spontane og uforutsigbare og i de praktiske gjøremål. Et trygt omsorgsmiljø er med på å fremme helse, trivsel, trygghet og læring, noe som skaper forutsetninger for kvalitetstilbud i barnehagen. Derfor, kan ikke omsorg sees isolert fra det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Eik refererer til en dansk forskergruppe (Ahrenkiel et al. 2012, 2013) som har gjennomført et forskings- og utviklingsprosjekt og bruker begrepet «den upåagtede fagligheden» for å vise til at den pedagogiske fagligheten er knyttet til alle dimensjoner ved arbeidet i barnehagen (Eik, 2015, s. 148). Det skjer altså viktig pedagogisk arbeid i alle deler av dagen, også i hverdagsaktiviteter som ikke er direkte rettet mot barns læring. Det pedagogiske arbeidet synliggjøres gjennom anerkjennende væremåte i relasjon til barna, og det er akkurat barnehagelærerens bevissthet om omsorgsfulle relasjoner som gjør dem til profesjonelle omsorgsgivere. Hennum & Østrem (2016) trekker parallelle mellom barnehagelæreren og barnevernets arbeid for å forklare verdien i å være følelsesmessig involvert i barnas liv. De referer til Thrana (2015) sin studie basert på intervjuer med ungdommer og deres erfaringer med barnevernet. Studien viser til betydning av nærhetspreget relasjoner mellom de profesjonelle og ungdommene. Hennum & Østrem konkluderer med at nærhet, følelsesmessig involvering og kjærlighet er en del av barnehagelærerens profesjon (2016, s. 87).

1.2.2. Barnehagelærerens profesjonelle ansvar

Ifølge Bleken (2011, s. 31) er det tre egenskaper som må være til stedet for at barnehagelærere skal kunne ivareta sitt profesjonelle ansvar: kunnskap, dømmekraft og handlekraft (gjengitt i Hennem & Østrem, 2016, s. 62). Kunnskapen gjenspeiles i barnehagelærerprofesjonens ansvar for å fortolke og realisere gitt samfunnsmandatet og for å kunne gjøre det trenger barnehagelæreren faglig trygghet og et godt utviklet fagspråk. Hennem & Østrem (2016, s. 26) viser til to dimensjoner ved barnehagelærerens fagspråk. Det ene handler om fagspråkets betydning for å kunne beskrive og begrunne barnehagens pedagogiske arbeid. På den andre siden viser fagspråk til den profesjonelles refleksjon over avsluttede handlinger og til det å ha et kritisk og analytisk perspektiv på eget arbeid. Ifølge Hennem & Østrem handler det å være profesjonell om å gjøre det man tar for gitt til gjenstand for kritisk refleksjon. Det er kritikken som gjør det mulig å vurdere om barnehagelærerens handlinger er i samsvar med barnehagens gitte samfunnsmandatet (Ibid., s. 37). Dette kan sees i sammenheng med Molander og Terum (2008, s. 23-24) som sier at profesjonsutøveren i tillegg til å trenge innblikk for å kunne utøve sitt yrke på en god måte, også trenger å løfte blikket og å få utside på sin aktivitet. Dette knytter de til to former for kompetanse: aktørkompetanse som referer til den kompetanse som må til for å kunne utføre handlingen og kommentatorkompetanse som referer til det å kunne beskrive, analysere og evaluere egen profesjonell aktivitet. Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) løfter fram refleksjoner i både planlegging, gjennomføring og vurdering av den pedagogiske praksis i barnehagen. Barnehagelæreren som profesjonsutøver har et særlig ansvar for å stille seg kritisk i forhold til sin egen pedagogiske praksis med hensikt til å unngå at personlige verdier og holdninger blir lagt mer vekt til enn pedagogisk bevissthet rundt egen profesjon og yrkesrolle.

Eik (2015, s. 133) tar utgangspunkt i Dale (2001) sine synspunkter og påpeker at den autonome barnehagelærer forstås som en profesjonell aktør som kritisk vurderer egen praksis ut fra et bredt kunnskapsgrunnlag og barnehagens mandat for å kunne utvikle den profesjonelle praksisen videre. Å utøve og utvikle profesjonen i samsvar med mandatet innebærer at man alltid er nysgjerrig og kunnskapssøkende, og at man evner å utvide og fornye sitt eget kunnskapsgrunnlag (Hennem & Østrem, 2016, s. 47). Ekspertgruppa om barnehagelærerrollen (KD, 2018) påpeker at det er den akademiske kunnskapen som gir et grunnlag for å reflektere rundt egen praksis, da det er denne kunnskapen som gjør barnehagelæreren i stand til å gjøre selvstendige vurderinger (gjengitt i Frønes, 2022, s. 21-22).

Profesjonens vurderinger av mulige handlingsalternativer forbindes ofte med begrepet godt faglig skjønn. Barnehagehverdagen byr på mange uforutsigbare situasjoner der barnehagelæreren må finne løsninger på hva som er barnets beste i en gitt situasjon. Dette kan ofte innebære etiske dilemmaer. Grimen og Molander (2008, s. 179) vektlegger at profesjonsutøvelse innebærer beslutningssituasjoner med en grad ubestemthet som ikke kan løses av generell kunnskap og generelle handlingsregler, og som dermed krever utøvelse av skjønn (gjengitt i Eik, 2015, s. 138). Dette sier noe om kompleksitet av å forvalte kunnskap. I følge Rothuizen (2010, gitt i Hennum & Østrem, 2016, s. 60) fungerer faget mer som peilemerker man kan navigere ut fra. Kunnskapen er altså en base for arbeidet, men ikke noe man kan anvende direkte. Det er skjønn som gjør det mulig å anvende generell kunnskap og generelle regler på enkelttilfeller (Grimen i Hennum & Østrem, 2016, s. 62). Å handle ut fra skjønn er altså nødvendig for å kunne gjøre gode faglige vurderinger, men disse vurderingene krever også faglig begrunnelse for å kunne betraktes som gyldige.

2. Metode og analyse

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for og begrunne for valg av metode. Videre skal jeg presentere deltakerne og si noe om innsamlingen av materiale gjennom fokusgruppeintervju. Kapittelet inneholder også en beskrivelse av forskingsprosessen og analyse av datamaterialet. Til slutt beskriver jeg hvordan ulike forhold knyttet til studiens gyldighet og troverdighet er ivarettatt, samt sier jeg noe om hvilke etiske hensyn som ble tatt.

2.1. Metodevalg

Kvalitative og kvantitative metoder er basert på en ulik forskingslogikk og dermed har konsekvenser for både forskingsprosessen og for hvordan vi vurderer resultatene av forskning (Thagaard, 2018, s. 16). Forholdet til problemstilling, forskerens rolle, metode for datainnsamling og analyse kan betraktes som hovedforskjellene mellom ulike typer forskning. Kvalitative og kvantitative tilnærminger har ulike begrunnelser for gjennomføring og som sådan definerer hvordan forskingen legges opp. Siden prosjektet mitt har som mål å bringe frem barnehagelæreres perspektiv på egen deltakelse og bidrag i kvalitetssikring av barnehagetilbud, anser jeg kvalitativ metode som relevant for å samle inn data og for å få

resultater som svarer på min problemstilling. Ved å bruke den kvalitative metode kan jeg få innsikt i data som på en måte letter forståelsen av vise fenomener og prosesser. Jeg har som mål å få en dypere forståelse for og innsikt i barnehagelæreres opplevelse og forståelse av egen profesjon og eget ansvar for å utvikle barnehage som en lærende organisasjon. Den kvalitative metode søker å gå i dybden og vektlegger betydningen (Ibid.).

2.2. Fokusgruppeintervju

Siden problemstillingen går ut på å undersøke opplevelser, holdninger og tanker krever denne studien en nær tilnærming til fenomener og personer som studeres. Derfor synes jeg at intervju er velegnet innsamlingsstrategi. I følge Thagaard (2018, s. 89) gir intervju som metoden innenfor kvalitativ forskning et godt grunnlag for å få innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser. Da jeg startet med dette prosjektet, hadde jeg definert følgende problemstilling: «Hvordan opplever pedagogiske ledere egen rolle i kvalitetssikring i en enkel barnehage?» Derfor var det naturlig å velge å gjennomføre et fokusgruppeintervju hvor tre informanter som jobber i en samme barnehage samles samtidig og drøfter studiets tema.

Som jeg nevnte i innledning, har problemstilling endret seg etter å ha samlet og analysert data. Fokusgruppe er en forskningsmetode der data produseres gjennom samhandling i en gruppe rundt et tema som forskeren har bestemt (Morgan, 1997: 2 gjengitt i Halkier, 2010, s. 10). Fokusgruppeintervju kjennetegner samspill mellom informantene og forskerstyrt emnefokus, og som sådan er metoden velegnet til å produsere data som også sier noe om betydningsdannelse i gruppe (Ibid.). Selve intervjuet har jeg opplevd som en prosedyre basert på utvikling av sosial interaksjon som ble etablert mellom deltakerne. Deltakerne fikk mulighet til å være enige eller uenige i hverandres meninger, til å forklare sin mening eller be om forklaringer fra andre deltakere. På denne måten ble flere aspekter av informantenes opplevelser hentet fram noe som skapte ny forståelse og kunnskap om oppgavens tema. Jeg skal si litt nærmere om dette når jeg under beskriver selve gjennomføring av intervjuet.

Når det gjelder framgangsmåten har jeg valgt å utarbeide en intervjuguide som en grov skisse med temaer jeg ønsket at intervjupersonene skulle diskutere, og som var relevante fra aspektet av forskningsmål. I forkant av intervjuet fikk jeg veiledning fra mine veiledere der vi gikk gjennom intervjuguiden så jeg fikk justert spørsmålene og tenkt litt om hvordan oppfølgings spørsmål kunne formuleres så jeg får nok data for å besvare problemstilling. Jeg

formulerte tre åpne spørsmål som deltakerne kunne svare på ved å fortelle litt mer ut ifra sine egne erfaringer, men også diskutere litt med hverandre. For min egen del hadde jeg også forberedt noen mer spesifikke spørsmål med hensikt til å sikre at prosjektets forskningsinteresse blir dekket. Denne måten å strukturere fokusgruppeintervju på kalles traktmodellen (Morgan, 1997, s. 41-42, gjengitt i Halkier, 2010, s. 47). Meningen er å gi plass til deltakernes perspektiver og samhandling med hverandre, og samtidig sikre for å få belyst egne forskningsinteresser (Ibid., s. 47).

2.3. Utvalg av informanter

Det var hensiktsmessig å foreta et strategisk utvalg for å få samlet data som kunne brukes for å besvare oppgavens problemstilling. Halkier (2010, s. 31) refererer til Helle Neergaard sin publikasjon (2001) og trekker fram, blant annet, «teoristyrte» strategi for kvalitativ utvelgelse. Hun skriver videre at karakteristika som er viktige for problemstilling bør være representert blant deltakerne, samt at de bør ha sammenheng med prosjektets teoretiske innfallsvinkel. I denne sammenhengen og i forbindelse med prosjektets tema og problemstilling har jeg derfor valgt å fokusere på to kriterier ved utvelgelsen av informanter. Altså, at de er utdannede barnehagelærere, og at de har minst fem års erfaring i rollen som pedagogisk leder. Dette begrunnes med prosjektets tema som har fokus på kvalitet i barnehagen og barnehagelærerens rolle i kvalitetssikring. Jeg ser på både utdanning og erfaring som særlig relevante faktorer for at informantene skal kunne belyse prosjektets tema ytterligere. Sett i sammenheng med den opprinnelige problemstillingen, var det også viktig at intervjupersoner jobbet i en samme barnehage.

Jeg tok kontakt med min tidligere praksislærer da jeg vurderte henne som barnehagelæreren som kunne bidra i prosjektet mitt og som kunne hjelpe meg med å utvikle ny kunnskap og forståelse om barnehagelæreres profesjonalitet. Jeg forklarte litt om prosjektet og hun sa seg enig i å delta. Deretter tok jeg kontakt med både styrer og de to andre pedagogiske ledere som jeg ville ha med. Jeg informerte om studiens formål og problemstilling og de sa ja til å delta. Informasjonen om selve intervjuet og egne rettigheter sendte jeg over via e-post. Alle de tre pedagogene jobber i en kommunal barnehage på «småsida» men har ansvar for ulike avdelinger. Grunnet personvern har jeg anonymisert informantene og tildelt dem fiktive navn. Alle mine informanter er altså utdannede førskolelærere/barnehagelærere og har i flere år jobbet som pedagogiske ledere.

Tina- har jobbet som pedagogisk leder siden 1993.

Andrea- har jobbet som pedagogisk leder siden 2011.

Jenny- har jobbet som pedagogisk leder siden 2017.

Variasjon i erfaringslengde til mine informanter tolket jeg som fordel med tanke på endringer som barnehagesektoren har gjennomgått de siste to tiårene. Slik sett blir også variasjon i arbeidserfaringslengde med på å redusere risikoen for altfor homogen gruppe. I følge Halkier (2010, s. 31) avhenger fokusgruppens produksjon av kunnskap av deltakernes sosiale samhandling med hverandre. En altfor homogen gruppe kan føre til at det ikke blir nok sosial utveksling.

2.4. Gjennomføring av intervjuet

Intervjuet ble gjennomført i barnehagen der alle de tre informantene jobbet. Å få intervjuere tre pedagogiske ledere samtidig krevde noen tilpassinger fra barnehagen sin side. Jeg opplever at barnehagen tilrettelagte veldig godt, og jeg kan si meg heldig som fikk en hel time med informantene. Intervjuet fant sted på barnehagens møterom og ble gjennomført uten noen form for forstyrrelser. Det ble tatt lydopptak av intervjuet, noe informantene ga samtykke til.

Under gjennomføring av intervjuet var jeg veldig bevisst på mitt kroppsspråk og prøvde å opprettholde øyekontakt med informantene. Hensikten var å skape åpen og trygg tonen så informantene ikke følte å bli evaluert på bakgrunn av det de sa. Jeg passet også på å ikke avbryte og på å tillate stillhet etter at spørsmålet var stilt slik at informantene kunne ha nok tid for å tenke og diskutere seg fram til svaret. Suksessen med fokusgruppeintervjuet og validiteten til dataene innhentet på denne måten er avhenge av i hvilken grad informantene får rom til å uttrykke sine synspunkter ærlig og åpent under diskusjonen. Jeg var veldig bevisst på min rolle og ville unngå å komme med kommentarer eller spørsmål før jeg var sikker at informantene var ferdig med å prate. Jeg opplevde informantene som veldig engasjerte, og de var stort sett med på å drive samtalen videre. En av informantene sa: «Se, nå begynner jeg å stille spørsmål selv, jeg!» Det at alle var kjent med hverandre og var del av samme nettverk opplevde jeg som fordel. Deltakerne fra samme nettverk kan utdype hverandres perspektiver på grunn av felles erfaringer og opplevelser (Bloor et al., 2001, s. 22 gjengitt i Halkier, 2010, s. 35). De stilte spørsmål til hverandre og på noen måte tvunget hverandre til å reflektere rundt tema.

Fleksibilitet og lydhørhet fra min side var av stor betydning tatt i betraktning det faktum at menneskelig interaksjon er en kompleks prosess, og svarene på spørsmålene som stilles er vanskelig å forutsi. Jeg hadde på forhånd forberedt noen spesifikke spørsmål som jeg kunne bruke i tilfelle jeg ikke fikk nok data, samt noterte jeg underveis noen tanker og spørsmål som dukket opp under samtalen. Jeg var opptatt av å få nok data og at vi holdte oss til hovedtemaet under samtalen, samtidig som jeg prøvde å følge opp informantenes innspill underveis. Under transkribering oppdaget jeg at mine spørsmål med fordel kunne komme som en litt mer naturlig del av samtalen. Dette henger nok sammen med det faktum at jeg var uerfaren intervjuer.

Jeg var også veldig bevisst på min forforståelse om tema og prøvde å unngå å lete etter å bekrefte på forhånd definerte teorier og begrep. Dette opplevde jeg som utrolig vanskelig. Nilssen (2012, s. 70) skriver om egen erfaring som forsker og sier at selv om forforståelsen bestemmer hva vi ser og forstår, har den kanskje størst betydning der den kommer til kort, når vi erfarer at verden ikke er slik vi tenker den burde være. Det blir da veien mot utvikling og dypere forståelse. Jeg brukte mye kraft under intervjuet på å ikke la mine egne meninger farge samtalen. Målet mitt var å stille meg undrende og åpen i forhold til det som ble sagt, så jeg kunne på en bedre måte følge opp også når svarene ikke ble slik jeg hadde forestilt meg.

2.5. Transkribering og analyse

Etter å ha gjennomført intervju var det tida for transkribering. Det tok meg sju timer å transkribere lydopptaket. Dette var svært nyttig prosess med tanke på at jeg ble oppmerksom på en del ting som jeg ikke hadde bemerket meg under selve intervjuet.

Ved å lese den transkriberte teksten om og om igjen opplevde jeg å ikke ha nok data for å svare på min problemstilling. Det dukket også opp noen tanker om mulige spørsmål som jeg med fordel kunne ha stilt under intervjuet og dermed kanskje få mer data som kunne vært relevant for mitt prosjekt. Jeg utførte koding av innsamlet data og delte dem inn i kategorier. Jeg innså at disse kategoriene kunne klassifiseres videre under to temaer: kvalitetsforståelse og profesjonsforståelse. Det kategoriserte datamaterialet og de to temaer som skilte seg ut brakte fram nye teoretiske perspektiver, som videre førte til formulering av en ny problemstilling: Hvordan påvirker barnehagelærerens egen profesjonsforståelse kvalitetstilbudet til barna?

Videre gjensto det å se på hvordan funnene mine kunne sees i lys av relevant teori.

2.6. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet sikrer vi ved å kritisk vurdere om forskingen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187).

Validitet handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til (Mason, 2018, s. 239, gitt i Thagaard, 2018, s. 189). Dette innebærer å sikre seg at man konkret undersøker det man går inn for å undersøke (Halkier, 2010, s.127). Validitet er imidlertid ikke et aspekt som kan oppfylles fullt ut, men ved å iverksette noen nødvendige tiltak kan en i en vis grad styrke validitet i forskningen.

Måten jeg forsøkte å styrke denne oppgavens validitet og reliabilitet på gjenspeiles i følgende. I forkant av intervjuet fikk jeg veiledning med hensikt til å sikre at intervjuguiden og spørsmålene i den er i samsvar med problemstillingen. Jeg mener også at ved å foreta strategisk utvalg av informantene, samt mitt grundig arbeid med transkribering og analyse er med på å redusere feilkilder.

I metodekapittel har jeg forsøkt å gjøre rede for hele prosessen på en måte som gir leseren god innsikt i hvordan jeg jobbet med denne oppgaven og hvilke valg som ble tatt. I drøfting delen gjengir jeg flere hele sitater slik at leseren får innblikk i informantenes egne utsagn og min tolkning av dem.

2.7. Etske overveielser og personvern

Prosjektet mitt forutsetter behandling av personopplysninger og dermed faller inn under personopplysningsloven. I tråd med personopplysningsloven er prosjektet meldt til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Det er tre hovedprinsipper som gjelder for at en forskningspraksis skal være etisk forsvarlig. Disse er: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter (NESH, 2021).

Alle mine informanter fikk informasjon om hva prosjektet gikk ut på, samt hva det innebar å delta i det. Jeg informerte også litt nærmere om fokusgruppeintervju og hvordan lydopptak og

transkripsjon ville bli behandlet. De signerte samtykkeskjema for å delta i studien og ble informert om at de når som helst kunne trekke seg fra studien.

I denne oppgaven er informantene gitt fiktive navn.

3. Funn og drøfting

Et sentralt funn i dette prosjektet er at barnehagelærere setter barna høyst i deres arbeid. Å bruke sin kunnskap og kompetanser for å skape trygt og godt barnehagemiljø for alle barna oppleves som kjernen i barnehagelæreres profesjonsforståelse.

I dette kapittelet skal jeg presentere funnene som viser seg til å være særlig relevante for å belyse problemstillingen min. I lys av oppgavens teorigrunnlag skal jeg drøfte utsagn fra datamaterialet i forhold til oppgavens problemstilling. Først drøfter jeg funn som knyttes opp til profesjonsforståelse og hvordan denne forståelsen kan sees i sammenheng med kvalitetstilbud. Deretter drøftes funn som referer til barnehagelæreres spesialistkunnskap og på hvilken måte denne kunnskapen ser ut til å være med på å sikre et barnehagemiljø preget av omsorg og kjærlighet. Til slutt skaper jeg diskusjon rundt barnehagelærernes forståelse av sitt profesjonelle ansvar og hvilken betydning denne forståelsen har for at barna skal få tilbud i tråd med gitt lovverket.

3.1. Barnehagelærerens profesjonsforståelse

Mimi Bjerkestrand påpeker til at barnehagelærere selv må gå inn i debatten om hvordan barnehagelæreryrket kan utvikles som profesjon. Videre sier hun at barnehagelærere ikke er dyktige nok til å artikulere sine kunnskaper og vise at de betyr en forskjell (Solli, 2014b, s. 22 gjengitt i Hennum & Østrem, 2016, s. 24). Sett i sammenheng med at kunnskap som dagens samfunn har om barnehagen som læringsarena og om barnehagelærerprofesjonen generelt synes å være en del misforstått, stemmer kanskje Bjerkestrands påstander. På den andre sida viser funnene mine at barnehagelærere opplever egen kompetanse og rolle i barns utvikling og læring som svært verdifull i barnehagen som samfunnets viktigste institusjon og de uttrykker på en tydelig måte at de faktisk utgjør forskjell.

På spørsmål om hvordan de opplever det å tilhøre en profesjon, svarer mine informanter følgende:

Jeg er litt stolt over mitt yrke. Jeg skulle ønske at flere så hvor viktige vi er. Vi er med på noe viktigere og noe større. Det føles veldig meningsfylt. (Andrea)

De lærer så sykt mye de årene de er her, på et ganske så viktig grunnleggende nivå. Så vi er med på å utvikle hjernen. Vi er faktisk hjerneutviklere. Vi gjør en veldig viktig jobb. Og vi har jo blitt en del av utdanningsløpet nå, for det var jo ikke barnehagen før, men nå er vi jo det. (Jenny)

Det fås inntrykk av at barnehagelærere kjenner på et stort ansvar for barns utvikling og livskvalitet når de kaller seg for hjerneutviklere. Dette tolker jeg som at barnehagelærere har en bevist holdning i forhold til barnehagens samfunnsoppgave og mandat og deres egen rolle i det. Som nevnt i teoridelen, er profesjoner en type yrker som utfører tjenester basert på teoretisk kunnskap ervervet gjennom en spesialisert utdanning (Molander & Terum, 2008). Informantenes utsagn munner ut bevissthet på både kompleksitet ved yrkesutøvelse og den komplekse faglige kompetansen nødvendig for å utøve det. Ifølge Hennem & Østrem kjennetegnes barnehagelærerens profesjonsutøvelse av kompleksitet i og med at den er basert på et helhetlig og integrert syn på omsorg, lek, læring og danning. Dette betyr at barnehagelæreren må ha kunnskap og innsikt fra forskjellige fagområder for å kunne realisere et helhetlig pedagogisk mandat i praksis (2016, s. 29- 30). Selv om de uttrykker skuffelse over mangel på anerkjennelse for jobben de utfører, viser det seg at det er ingen tvil på at mine informanter mener at det å bli stilt overfor den viktige jobben med å støtte barn i utvikling er noe som er forbeholdt bare for dem. Dette forteller mye om hvordan de opplever egen profesjon.

Jeg føler at jobben ikke blir verdsatt av alle rundt oss. Selv om vi synes at vi gjør en viktig jobb og vi ser jo at vi er viktig for barna, men ikke alle andre som ser det. Og vi blir jo kalt for barnehagetanter. (Tina)

Dette henger sammen med det jeg skriver i teoridelen om at barnehagelærere ofte blir sett på som omsorgsutøvere uten noen spesialkompetanse som skiller dem fra ansatte med en annen utdanning. Eik i sin doktoravhandling påpeker at det er måten barnehagelærere utfører oppgaver det som faktisk skiller dem fra ufaglærte (Eik, 2014 i Hennem & Østrem, 2016). Det handler altså ikke om hvilke oppgaver som utføres, men hvordan de utføres. Videre i samtalen diskuterer informantene mine om hvor forskjellige barna er og sier: «... men det er vi som må kunne komme i møte til hvert enkelt av dem. Det er vi som har den kompetansen». Dette kan sees i lys av uttalelsen til barnehagelærer Kjell Gustumhagen som sier: «Det er

barnehagelærerne som er småbarnsekspertene, vår ekspertkunnskap er små barns verden» (gitt i Hennem & Østrem, 2016, s. 22).

For å se tilbake på Bjerkstrands påstand om at barnehagelærere ikke er dyktige nok til å artikulere sine kunnskaper, kan jeg si meg enig i at mine informanter ikke uttrykker å ha noe forhold til egen profesjon sett i politisk sammenheng i den forstand at de som profesjonsutøvere forventes å ta stilling i forhold til aktuelle politiske prosesser som har betydning for barnehagesektoren. Funnene mine imidlertid viser at barnehagelæreres profesjonsforståelse er tett knyttet til det direkte pedagogiske arbeidet med barna, og de syns å være særlig stolt over og opptatt av at det er de som skaper de pedagogiske prosessene som er med på å sikre en god hverdag for barna. Dette stemmer med Hennem & Østrem (2016) som sier at de fleste barnehagelærere opplever at deres profesjonalitet er forbundet mot lojalitet til og solidaritet med barna.

3.2. Barnehagelærerens spesialistkunnskap

I teori delen har jeg påpekt at omsorg og nærhet har betydning for barns utvikling og læring. Det kommer fram at omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksne har mest betydning for barns trivsel. Da jeg gjennomførte intervju, stilte jeg ikke noen spørsmål om omsorg og det relasjonelle mellom barnehagelæreren og barna. Likevel, nevner mine informanter omsorg og barnas trygghet i hverdagen som særlig relevant for kvalitetsforståelse i barnehagen. Det relasjonelle mellom barnehagelærere og barna drøfter informantene i forhold til kvalitetstilbud til barna, men de også syns å oppleve gode relasjoner med barna som avgjørende for egen motivasjon i yrkesutøvelse.

Jeg opplever ofte at hvis vi har tenkt en ting da, så skjer det så mye så du kommer aldri i gang med det planlagte, fordi en må ut hele tida, enten det er bæsjebleie eller noe.. det er omsorg og trygghet det første og så er det kjempebra hvis du får til en sånn formingsaktivitet eller være litt sånn kreativ med gruppe. Omsorg og trygghet er jo det viktigste. Og barna lærer veldig mye i de situasjonene med det daglige. (Tina)

I denne utsagnet kommer det fram kompleksitet i barnehagelæreryrket som gjenspeiles gjennom egenskapen i å ivareta her-og-nå-perspektivet i en hektisk barnehagehverdag. Som nevnt i teoridelen beskrives barnehagelæreren som tusenkunstner (Hennem & Østrem, 2016). Tina sitt utsagn gir oss bildet av en vanlig barnehagedag på småbarnsavdeling der

barnehagelærerens evne til å finne kreative løsninger når det oppstår uforutsigbare situasjoner blir avgjørende for at barna skal få tilbud de har rett til. Tina nevner barns læring i de situasjonene med det daglige. Med det daglige menes det nok måltider, bleieskift, hvilestund, altså dekking av de basale behov. Læring i dette utsagnet kan knyttes opp mot Bae (1996) som poengterer at barnehagelærer har et trent blikk til å se pedagogiske situasjoner i barnehagens hverdagsrutiner (Hennum & Østrem, 2016, s. 23). Som nevnt tidligere, kan ikke omsorg sees isolert fra det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Vider sier Tina: «Alle skal få trygghet, og det prøver vi så godt vi kan å gjøre. Det er det viktigste. Man må på en måte jobbe ut ifra den bemanning man har hele tida, og da må vi sikre at alle blir sett. Det er viktig å tenke på det».

Det er en kjent sak at norske barnehager sliter med ustabil bemanningssituasjon og at dette kan gå utover både barn og ansatte i barnehagen. I denne sammenhengen er Tina sin største fokus å skape en hverdag der alle barna skal bli sett. Det er tydelig at Tina vektlegger kvalitet på samspill med barna, og synes at dette må bli prioritert også i en hektisk hverdag. Å ha fokus på å sikre at alle barna blir sett viser til Tinas kunnskap om viktigheten av det relasjonelle mellom barn og voksne. Dette kan sees på som eksempel på prosesskvalitet. Prosesskvalitet sier noe om hvordan interaksjon mellom barn og voksne påvirker kvalitetsopplevelse i barnehagen (Gotvassli, 2020).

Under videre diskusjon om kvalitetstilbud til barna sier Jenny følgende: «Tenk å ha det kjipt i barnehagen opp til du er 6 år, med dårlige voksne rundt deg. Da er løpet kanskje kjørt. Det er litt skremmende og tenke. Så stort ansvaret vi har».

Dette utsagnet kan sees i lys av profesjonell praksis som feilbarlig og preget av usikkerhet om hva som kan bli konsekvensene av handlingsvalg (Molander & Terum, 2008, s. 20). Det virker som at Jenny bærer på en sterk følelse av det profesjonelle ansvaret for å sikre trygt oppvekstmiljø for barn i barnehagen. Hun sier at med dårlige voksne er løpe kanskje kjørt. Der kommer det fram barnehagelærerens sammensatt kunnskapsbase i form av kompetanse til å skape innhold og leke- og læringsmiljøet preget av omsorgsfulle relasjoner.

Det virker som at mine informanter har stort fokus på egen rolle i møte med barna. De løfter fram anerkjennende væremåte som helt avgjørende for barns trivsel og utvikling. Dette er i tråd med rammeplanen (2017, s. 19) som sier at omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring.

Du kan mistrives og stå og så bygge en vegg, det har ikke så mye å si hvordan du oppfører deg mot den veggen, men når du skal være sammen med barna så må du gjøre det med glede, hvis du skjønner meg. (Jenny)

Man må være glad i barn da, det er viktig. Jeg tenker at hvis du skal være i dette yrket så må du like det. Og barna merker det. Barna viser veldig tydelig når de har det bra da, sånn at da vet du at du gjør noe riktig. Hvis barna er blide og fornøyde, kommer og gir deg en klem da vet du at du gjør noe riktig. Så det er mye motivasjon i det. (Andrea)

Disse to siste utsagn knyttes opp mot Hennem & Østrem som sier at nærhet, følelsesmessig involvering og kjærlighet er også en del av barnehagelærerens profesjon (2016, s. 87). Det kan stilles spørsmål om denne kjærligheten som utgjør en viktig del av barnehagelærerprofesjonen kan også relateres til «den upåagtede fagligheten» (Ahrenkiel et al. 2012, 2013 gjengitt i Eik, 2015, s. 148). «Den upåagtede fagligheten» viser det pedagogiske arbeidet som kan være vanskelig å synliggjøre og noen gang også sette ord på det. Det fås inntrykk av at mange av de praktiske, daglige omsorgsoppgaver er preget av mye kjærlighet mellom barnehagelærere og barna, og sett i sammenheng med «den upåagtede fagligheten» kan det være legitimt å konkludere med at omsorg og kjærlighet kan forstås som vesentlig dimensjoner ved barnehagelærerens kunnskapsgrunnlag.

3.3. Barnehagelærerens profesjonelle ansvar

3.3.1. Ansvar for å granske sine handlinger

For å komme litt mer i dybde på hvordan informantene mine opplever det ansvaret som kommer med å tilhøre en profesjon leste jeg sitatet som følger under og ba dem reflektere litt rundt det. Svarene jeg fikk forteller noe om barnehagelæreres evne til å forvalte sin kunnskap og sine ferdigheter på en etisk forsvarlig måte med hensikt til å sikre kvalitetstilbud i barnehagen.

«Å være profesjonsutøver innebærer at du har sagt ja til å bære et personlig ansvar for enhver handling du utfører» (Hennem & Østrem, 2016, s. 126).

Jeg tror at alle sammen gjør eller sier noe dumt av og til, men poeng er at vi tar oss i å gjøre det, så da kommer den profesjonen fram. Det er ofte at jeg sier uff, nei, nå gjør jeg noe dumt liksom. Det var ikke riktig sånn som jeg gjorde i stad, men jeg tar mag selv i å gjøre det. Og

da viser man at man har den profesjon inn i seg. Selv om du kanskje gjorde feil så har du evnen til å identifisere det og så reflektere rundt det. Da kan man rydde opp i det. (Jenny)

Jenny sitt utsagn munner ut noen viktige dimensjoner ved barnehagelærerprofesjonen. På bakgrunn av det hun sier kan det konkluderes med at hun legger stor vekt på den etisk-faglige utvikling noe som sier mye om hennes opplevelse av egen profesjonsutøvelse. Dette kan knyttes sammen til det Molander og Terum (2008, s. 23-24) kaller for kommentatorkompetanse. Altså, å beskrive, analysere og evaluere egen profesjonell aktivitet. Jenny løfter fram evnen til å identifisere, reflektere og evaluere/utvikle (rydde opp) egen pedagogiske praksis. Det pedagogiske arbeidet blir altså gjenstand for drøfting og kritisk vurdering og som sådan kan føre til videre utvikling. Her kommer det fram fag og fagspråkets betydning for den profesjonelles refleksjon over avsluttede handlinger og betydning for å ha et kritisk og analytisk perspektiv på eget arbeid (Hennum & Østrem, 2016, s. 26). Det kan også sees i sammenheng med Eik (2015, s. 133) som sier at den autonome barnehagelærer forstås som en profesjonell aktør som kritisk vurderer egen praksis ut fra et bredt kunnskapsgrunnlag og barnehagens mandat for å kunne utvikle den profesjonelle praksisen videre. Tatt i betraktning at barnehagedagen er hektisk og veldig ofte byr på mange uforutsigbare hendelser må en barnehagelærer veldig ofte ta raske beslutninger på bakgrunn av faglig kunnskap og faglig skjønn. Å kaste blikket tilbake på de utførte handlingene kan være med på å sikre at visse valg er til det beste for barna, som igjen kan sees i forhold til kvalitetsforståelse.

Jenny i sitt utsagn legger skillelinje mellom «alle sammen» og «vi». På denne måten tydeliggjør hun barnehagelæreres posisjon i barnehagens fellesskap. Dette tyder på opplevelse av sterk profesjonell identitet. Det kan tolkes som at hun løfter fram profesjonens kunnskapsbase som en viktig forutsetning for å kunne stille seg kritisk til egen praksis, og på den måten også sikre en kvalitativ barnehagehverdag. Hun sier at forskjell mellom alle sammen, her refereres det til assistenter og fagarbeidere, og oss, refereres til barnehagelærere, er i det at barnehagelærere har evne til å identifisere. Hun sier «Vi tar oss i å gjøre det». Det handler altså om å knytte teoretisk kunnskap til erfart virkelighet. Det er barnehagelæreres fagspråk som gjør at de kan oppdage og forstå det som skjer i barnehagen (Hennum & Østrem, 2016, s. 26).

På sitatet nevnt ovenfor svarer Andrea sånn: «Alt må være godt gjennomtenkt. Litt skummelt da. Vi er jo bare mennesker vi også». I disse tre korte setninger kommer det frem Andrea sin opplevelse av kompleksitet av barnehagelæreryrke. Ifølge Tunglana (2021, s. 45) er kvalitet i

barnehagen nær knyttet opp mot prioriteringer, valg og handlinger som barnehagelæreren tar i hverdagen (Frønes, 2022, s. 19). Men, i en barnehagehverdag er det ikke alltid en kan tenke godt gjennom, slik som Andrea sier, før man tar et valg. Frønes sier at barnehagehverdagen er full av spontane hendelser som gjør at ikke alt kan planlegges. Hun trekker fram barnehagelærerens evne til å reflektere som en viktig kompetanse for å kunne sikre det beste for barna (Ibid.). Det at Andrea definerer dette som skummelt viser til høy bevissthet om profesjonelt ansvar. Dette kan sees i sammenheng med Hennem & Østrem som sier at profesjonsutøvere som har med mennesker å gjøre må ha stor grad av sensitivitet for det unike i hver enkel situasjon, samt respekt for hvert enkelt individ (2016, s. 116). Videre sier Andrea at ikke alle handlinger er pedagogisk riktige til enhver tid, men at det er viktig å sette ord på alt og reflektere så man kan rette opp i dem. Andrea sin påstand kan støttes med Hennem & Østrem som påpeker at å være profesjonell betyr ikke at man gjør det som er riktig i enhver situasjon, men med anerkjennelse av at rett tanke ikke alltid fører til rett handling, er man allerede et stykke på vei (Ibid., s. 64).

Alle mine informanter legger vekt på viktigheten av kritisk refleksjon for å kunne sikre at det pedagogiske tilbudet er i tråd med rammeplanen og gitt samfunnsmandatet. Det virker som at barnehagelærere er veldig klare over sin spesialistkunnskap og ansvaret som kommer med den, og slik sett skaper barnehagelærerens kompetanse forutsetninger for barnehagens kvalitet og utvikling.

3.3.2. Ansvar for å handle i tråd med godt faglig skjønn

Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn, heter det i rammeplanen (2017). Under dataanalyse har jeg lagt merke til at skjønnsbegrepet kan være viktig for å synliggjøre hvordan barnehagelærere forstår kvalitet i egen profesjonsutøvelse.

Jenny sier følgende når hun snakker om kvalitetssikring: «Det er mye som skjer, vet du, og man må hele tida være på. Ikke noen dag er lik. Og det finnes ikke oppskrift på det som er pedagogisk riktig, selv om alt må begrunnes fra et pedagogisk perspektiv. Man må alltid være på og veie det ene opp mot det andre».

Ifølge Gotvassli henger kvalitet i barnehagen tett sammen med barnehageloven og rammeplanens føringer og intensjoner som må kunne begrunnes ut ifra når en skal argumentere for valg av sine handlinger (Gotvassli, 2020). Rammeplanens føringer og intensjoner sammen med barnehagelærerens faglige kunnskap kan forstås som det

pedagogiske perspektivet som må ligge i bunn av barnehagelærerens handlinger. Jenny sitt utsagn fremhever barnehagelærerprofesjon som forutsetter evner i å ta skjønnsmessige vurderinger i sin pedagogiske praksis. Disse vurderingene må rammes inn av profesjonens faglige kunnskap for at de skal være gyldige. Kunnskapen blir da en base for arbeidet (Hennum & Østrem, 2016). Pedagogisk arbeid innebærer møter med det spesielle og det uventede og barnehagelærerens kompetanse for å bruke sine faglige kunnskaper i sine skjønnsmessige resoneringer blir avgjørende for å unngå at handlingene blir subjektive eller personlige. Det er akkurat dette jeg tolker at det kommer fram i Jenny sin utsagn at avgjørelser skal være pedagogisk riktige.

Å bruke faglig skjønn innebærer et stort profesjonelt ansvar. Jenny sier at man må hele tida veie det ene opp mot det andre. Kompleksiteten i arbeidet gjenspeiles i det faktum at det ikke finnes enkle løsninger på hvordan saker skal håndteres på en måte som ivaretar både barnegruppe og hvert enkelt barn på best mulig måte. Det å være barnehagelærer vil derfor alltid medføre anvendelse av profesjonelt skjønn i sin profesjonsutøvelse (Molander & Terum, 2008).

3.3.3. Ansvar for å fornye kunnskap

For å finne ut hvordan informantene mine jobber med kvalitetssikring i egen barnehagen stilte jeg følgende spørsmål: «Hva gjør du for å fremme kvalitet i egen barnehage?»

Svarene jeg fikk kan knyttes opp mot barnehagelærerens forståelse for betydning av profesjonens faglighet som avgjørende faktor for kvalitetssikring i barnehagen.

Jeg prøver å holde meg faglig oppdatert. Når vi har sånne prosjekter og så får noen spørsmål om hvem som vil sitte i forskjellige typer grupper, så prøver jeg å være med. For det er jo en sjanse til å få oppdatert seg litt på fag. For det er jo viktig, jeg som er utdannet for så mange år siden trenger det hele tida, jeg må jo fornye kunnskapen min. Så det har jeg prøvd å gjøre jevnlig. Altså vi har jo lang erfaring, men det er viktig med den nye kunnskapen, for det har skjedd så mye på forskning på barn de siste årene, at det er vanskelig å henge med. (Tina)

I dette utsagnet synliggjør Tina stadiet i barnehagelærerens profesjonelle karriere hun befinner seg i. Basert på det, tenker hun på videre avansement og måter å avansere på, det vil si hvilke faglige utviklingsaktiviteter som vil hjelpe henne mest med dette. Hun uttrykker et personlig ansvar for å holde seg faglig oppdatert og dermed sikre at egen pedagogisk praksis blir faglig

og etisk forsvarlig. Dette kan sees i sammenheng med Bleken (2011, s. 31) som understreker at barnehage trenger fagpersoner som stadig er i utvikling og som aldri ser seg selv som ferdig utlært (gjengitt i Hennum & Østrem, 2016, s. 62). Det at Tina anerkjenner at det er vanskelig å henge med på de nyeste forskinger viser hennes profesjonalitet. Dette stemmer med Bleken som videre sier at fagpersoner må være villige til å sette seg inn i ny kunnskap og revurdere tidligere antakelser (Ibid.).

Alle mine informanter legger vekt på å holde seg faglig oppdatert. De sier også at de tar inn studenter for det også er måten å utvikle seg videre. Dette kan tolkes som at barnehagelærere i tillegg til å være kunnskapssøkende, evner ved egen innsats å utvide og fornye sitt eget kunnskapsgrunnlag. For å se på dette i sammenheng med kvalitet vil jeg henvise til Frønes (2022, s. 19) som sier at hvordan den enkelte kan være best mulig handler i stor grad om kvaliteten i barnehagen, og det å arbeide med egen kompetanse handler også om å arbeide med barnehagens kvalitet, jf. understreking av personalet som barnehagens viktigste ressurs.

4. Oppsummering

I dette kapittelet gir jeg en oppsummering av hele oppgaven. Det overordnede formål har vært å få mer kunnskap om barnehagelæreren som kvalitetsskaper i barnehage. I utgangspunktet ville jeg få bedre forståelse om barnehagelæreres opplevelse av egen rolle i kvalitetssikring. Det har vært stort fokus på kvalitet i norske barnehager de siste årene, så det er rimelig å forvente at barnehagelærere tar del i dette viktige arbeidet. Barnehagelærerprofesjonen er gitt ansvar for å forvalte kunnskap om barns utvikling, lek, læring og dannelse på en forsvarlig måte. Faglig trygghet og ikke minst faglig ydmykhet er nødvendig for å kunne realisere barnehagens mandat. Derfor har jeg vært opptatt av å få tak i barnehagelæreres forståelser knyttet til begrepene kvalitet og profesjonelt ansvar.

Jeg har gjennomført fokusgruppeintervju der jeg intervjuet tre pedagogiske ledere. Med funnene jeg har fått har jeg utviklet et nytt perspektiv på barnehagelærerprofesjonens arbeid med kvalitet. Dette gjorde at jeg endret opprinnelig problemstilling. Funnene er drøftet i lys av teori som jeg har redegjort for i kapittel 1. I drøftingsdelen har jeg prøvd å løfte fram mine informanternes forståelse av egen profesjonsutøvelse. Svarene jeg fikk har jeg sett i sammenheng med kvalitet med det formålet å kaste lys over oppgavens problemstilling.

Hvordan påvirker barnehagelæreren egen profesjonsforståelse kvalitetstilbudet til barna?

Oppgaven starter med å gi begrunnelse for valgt tema og problemstilling, der jeg også gir en kort gjennomgang av kvalitetsforståelse i barnehagesektoren. De sentrale trekk er at barns trivsel og utvikling er målet for alt kvalitetsarbeid i barnehagesektoren, samt at måten barnehagelærere tar i bruk sin faglige kunnskap, profesjonelle dømmekraft og faglig skjønn på, er avgjørende for kvalitetstilbud i barnehagen.

Det teoretiske grunnlaget knyttes opp mot perspektiver på kvalitet i barnehagen, barnehagelærerprofesjonen og barnehagelærerens kunnskapsbase. Fagbok som jeg mener er særlig relevant for denne oppgave er *Barnehagelæreren som profesjonsutøver* (Hennum & Østrem, 2016). Den teoretiske rammen jeg benytter til å fortolke data baserer seg derfor på de forskjellige dimensjoner ved barnehagelærerens profesjonsutøvelse og hvordan de henger sammen med kvalitet.

I metodekapittelet gjennomgår jeg hvilke metodiske valg jeg har tatt. Videre beskriver jeg selve gjennomføring av intervjuet og måten jeg analyserte data. Jeg har prøvd å klargjøre dette detaljert med det målet å styrke studiens gyldighet og troverdighet. Til slutt beskriver jeg hvilke etiske hensyn som ble tatt.

Funnene jeg har fått er forsøkt presentert omfattende og detaljert. Dette gjorde jeg for å gi leseren mulighet til å selv kunne vurdere om mine tolkninger er holdbare. Et sentralt funn i dette prosjektet er at barnehagelærere setter barna høyest i deres arbeid. Å bruke sin kunnskap og kompetanser for å skape trygt og godt barnehagemiljø for alle barna oppleves som kjernen i barnehagelæreres profesjonsforståelse.

Første funn knyttes opp mot profesjonsforståelse og hvordan denne forståelsen kan sees i sammenheng med kvalitetstilbud. Barnehagelærere opplever egen kompetanse og rolle i barns utvikling og læring som svært verdifull og de uttrykker et stort ansvar for barns utvikling og livskvalitet. Det viser seg at barnehagelærere har en bevist holdning i forhold til barnehagens samfunnsoppgave og mandat og deres egen rolle i det. De uttrykker derimot skuffelse over mangel på anerkjennelse for jobben de utfører. Ingen av informantene mine ga uttrykk for profesjonsutøvelse som retter seg mot offentlig bekjennelse, altså mot de aktuelle endringene som skjer i barnehagesektoren og deres rett og plikt til å ytre seg kritisk i forhold til dem. Oppgaven, derimot, har for liten datainnsamling for at jeg skal komme med noen konklusjon på det feltet.

Neste funn referer til barnehagelæreres spesialistkunnskap og på hvilken måte denne kunnskapen spiller inn på kvalitetssikringen i barnas hverdag. Denne kunnskapen ser ut til å være med på å sikre et barnehagemiljø preget av omsorg og kjærlighet. Mine informanter løfter omsorg og barnas trygghet i hverdagen som særlig relevant for kvalitetstilbud i barnehagen. De kommer også fram viktigheten av det relasjonelle mellom barn og voksne. Dette kan sees på som eksempel på prosesskvalitet. Informantenes utsagn uttrykker profesjonelt ansvar for å sikre trygt oppvekstmiljø for barn i barnehagen.

Funnene som viser til barnehagelærernes forståelse av sitt profesjonelle ansvar sier noe om hvilken betydning denne forståelsen har for at barna skal få tilbud i tråd med gitt lovverket. Her finner jeg tre relevante dimensjoner: ansvar for å granske sine handlinger, ansvar for å handle i tråd med godt faglig skjønn og ansvar for å fornye kunnskap. Her trekker informantene mine fram evnen til å identifisere, reflektere og evaluere/utvikle egen pedagogiske praksis, som noe som er forbeholdt til barnehagelærerprofesjon. Det virker som at informantene mine har bevisst holdning i forhold til kompleksitet av barnehagelæreryrket og at kritisk refleksjon basert på faglig kunnskap og faglig skjønn brukes for sikre at det pedagogiske tilbudet er i tråd med rammeplanen og gitt samfunnsmandatet. Informantene legger også vekt på å holde seg faglig oppdatert. Her kommer det også fram faglig ydmykhet som viser at man kjenner sine begrensinger. Deres utsagn munner ut mål om å være i «kontinuerlig profesjonell utvikling» (Hennum & Østrem, 2016).

5. Avslutning

Etter avsluttet arbeidet med denne oppgaven kan jeg ikke trekke noen generelle konklusjoner. Jeg har gjennomført bare ett fokusgruppeintervju med tre barnehagelærere. Funnene mine er noe begrenset i den forstand at de sier bare noe om informantenes holdninger i forhold til egen profesjon. Disse holdningene tolket jeg i lys av teori for å se hvordan de påvirker kvalitetstilbud til barna. Alle mine informanter jobber i samme barnehage noe som kan ha betydning for at de har vært svært enige i sine holdninger og i forståelser av tema som ble drøftet under intervjuet.

Dette prosjektet har gitt meg en del erfaring og økt kunnskap om mine analytiske evner. Det har vært veldig interessant å jobbe med oppgaven, og jeg skulle ønske at jeg kunne gjennomføre alt på nytt med den erfaringen jeg sitter igjen nå.

6. Referanser

- Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Storli, J. B., Veld, K. L., Tungland, I. B., & Bjørnstad, E. (2019). *Kvalitet i barnehagen*.
- Eik, L. T. (2015). Barnehagelærerens profesjonsspråk: et språk for kritisk undersøkelse og begrunnet begeistring. I B. A. Hennem, M. Pettersvold, & S. Østrem (Red.), *Profesjon og kritikk* (ss. 129-154). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Frønes, M. H. (2022). En god barnehagelærer i møte med barn. I M. H. Frønes, & M. Kanstad (Red.), *Barnehagelæreren og barna* (ss. 17-23). Universitetsforlaget.
- Gotvassli, K. A. (2020). *Kvalitetsutvikling i barnehagen. Fra vurdering til ny pedagogisk praksis*. Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander, & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (ss. 71-85). Universitetsforlaget.
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal Akademisk.
- Hennem, B. A., & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Barnehagelæreren i et profesjonsperspektiv*.
- Molander, A., & Terum, L. I. (2008). Profesjonsstudier - en introduksjon. I A. Molander, & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (ss. 13-27). Universitetsforlaget.
- NESH. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (5. utg.). De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget.
- St.meld. nr. 41. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2022, Januar 6). Hentet fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utviklingsarbeid-i-barnehagen/kvalitet-i-barnehagen/#a171876>

7. Vedlegg

7.1. Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling

Hvordan opplever pedagogiske ledere egen rolle i kvalitetssikring i en enkel barnehage?

Fokusgruppeintervju

Et fokusgruppeintervju innebærer at flere utvalgte informanter samles sammen og snakker med hverandre om studiets tema. Hensikten er å få frem flere synspunkter som kan bidra til å belyse temaet ytterligere. Forskeren er lite deltakende i diskusjonen. I dette tilfelle skal jeg som forsker fungere som en lytter, samtidig som jeg skal passe på at alle kommer til ordet og at alle spørsmål blir drøftet i felleskapet. Jeg kan også stille oppfølgingsspørsmål. I fokusgruppeintervju finnes det ikke fasitsvar, og det er deres egne meninger, erfaringer og opplevelser som er i fokus.

Innledning

Ifølge Utdanningsdirektoratet er barns trivsel og utvikling målet for alt kvalitetsarbeid i barnehagesektoren. Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnehagelov og rammeplan gir rammene for hva som er kvalitet i barnehagen, og kvalitetsarbeidet handler om å oppfylle rammeplanens intensjoner (Utdanningsdirektoratet, 2022). Barnehagelæreren er gitt ansvar til å tolke og omsette rammeplanens føringer i praksis på bakgrunn av faglig kunnskap og et godt faglig skjønn. Slik sett, hvordan en tar i bruk sin faglige kunnskap, profesjonelle dømmekraft og faglig skjønn er avgjørende for kvalitetstilbud i barnehagen. Målet med dette intervjuet er å finne ut hvordan pedagogiske ledere tolker begrepet kvalitet i barnehagesammenheng, samt å kaste søkelys på den pedagogiske lederens opplevelse og forståelse av eget ansvar for og handlingsrom i arbeidet med kvalitetsutvikling i barnehagen.

Spørsmål

- *Hva kjennetegner kvalitet i barnehagen?*
- *Hva betyr det for deg å tilhøre barnehagelærerprofesjonen?*
- *Hva gjør du for å fremme kvalitet i egen barnehagen?*

7.2. Informasjon og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet «Kvalitet i barnehagen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å få innblikk i hvordan pedagogiske ledere opplever egen rolle i kvalitetssikring i egen barnehage. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å løfte frem den pedagogiske lederens perspektiv på egen deltakelse i og bidrag til å utvikle barnehage som lærende organisasjon. Jeg ønsker å se nærmere på hvordan pedagogiske ledere som profesjonsutøvere forstår eget ansvar for kvalitetsarbeid i barnehagen. Samt, i hvilken grad egen profesjonell autonomi oppleves som betydningsfull i dette arbeidet.

Min problemstilling er: *Hvordan opplever pedagogiske ledere egen rolle i kvalitetssikring i en enkel barnehage?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du sammen med to andre pedagogiske ledere fra din barnehage deltar i et fokusgruppeintervju. Dette betyr at dere samles samtidig og drøfter studiets tema med utgangspunkt i spørsmålene fra en intervjuguide. Intervjuguiden vil bli tilsendt i forkant av intervjuet. Det vil ta deg ca. 40 minutter. Det vil bli gjort lydopptak ved hjelp av båndopptaker. Lydopptaket transkriberes og etter det slettes umiddelbart.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 31.08.2023.

Mine veiledere er:

Arnt Nordli | Telefon: 73 56 83 63 | E-post: ano@dmmh.no
Henrik Berger | Telefon: 73568329 | E-post: hwbb@dmmh.no

Ta gjerne kontakt med meg hvis det skulle være noen spørsmål.
Mobil: 46269502
Epost: stanoviclana@yahoo.com

Med vennlig hilsen

Veileder:

Student:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Kvalitet i barnehagen*». Jeg samtykker til:

- å delta i fokusgruppeintervju.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.